บทที่ 17 · Lecture 7–8 · Case-based teaching

Case-based ผิวหนังทุกช่วงวัย

ฝึก **5 ขั้นตอน** กับ 10 เคสจริงในคาบ: ใครคือผู้ป่วย → morphology → กลุ่มโรค (reaction pattern) → ตำแหน่ง/การกระจาย → differential · ตั้งแต่ทารกแรกเกิดจนถึงผู้สูงอายุ 90 ปี

Chutima Seree-aphinan, MD

10 เคส

11 ข้อท้ายบท

01 5 ขั้นตอนเมื่อเจอผู้ป่วยโรคผิวหนัง

1. **ใครคือผู้ป่วย**: อายุ เพศ โรคประจำตัว **ยาที่ใช้** skin type
2. **Morphology**: primary lesion + secondary lesion
3. **กลุ่มโรค** ตาม reaction pattern
4. **ตำแหน่ง**: localised (entry site, contact, sun-exposed, covered, follicular, vascular, linear, zosteriform, Blaschkoid) หรือ generalised
5. **Differential**: congenital, trauma, tumour, infection, inflammation, metabolic/deposition

Reaction pattern	กลไก	ตัวอย่างในคาบ
Papulosquamous	Epidermal stress response มาก (scale)	Guttate psoriasis
Spongiotic dermatitis	Lymphocyte + serum ซึมใน epidermis (crust, oozing)	Xerotic eczema, seborrheic dermatitis, pityriasis alba
Vesiculobullous	ทำลาย cell connection	Bullous pemphigoid
Interface dermatitis	อักเสบที่ DEJ	Lichen planus, EM, lupus
Dermal infiltrate	เซลล์แทรกใน dermis (ไม่มี surface change)	Leprosy, CLM (ทางเดินตัวอ่อน)
Panniculitis	ไขมันใต้ผิว	Erythema nodosum (leprosum)

Reaction pattern	กลไก	ตัวอย่างในคาบ
Vascular	หลอดเลือด	Port-wine stain, infantile hemangioma
Appendageal · pigmentary · tumour	Follicle/eccrine · สีผิว · การเติบโตผิดปกติ	Acne · vitiligo · BCC

02 ผู้ใหญ่: papulosquamous และ eczema

เคส 1 · หญิง 28 ปี หลัง URI 1 สัปดาห์

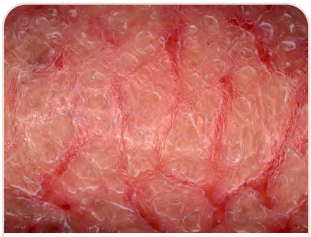

Guttate psoriasis
scaly papule ทั่วตัว

Generalised, multiple well-defined **scaly papules and small oval plaques** ที่ลำตัวและแขนขา → papulosquamous · DDx: **guttate psoriasis**, pityriasis rosea (herald patch, Christmas tree), secondary syphilis (ฝ่ามือฝ่าเท้า, mucosa, ประวัติเสี่ยง), lichen planus

Guttate psoriasis
มักตามหลัง **URI (strep)** · เด็กและวัยรุ่น · รักษา **NB-UVB** + รักษาการติดเชื้อ · หายใน 3–4 เดือน · **25%** กลายเป็น chronic plaque psoriasis

เคส 2 · ชาย 70 ปี HT DM DLP คันผื่นแดงมากขึ้น 3 สัปดาห์

Xerotic eczema
ลาย crazy paving

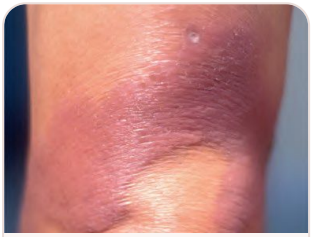
Erythematous plaque มี **superficial crack/fissure เป็นตาราง** + scale ที่ขา → spongiotic · DDx: superficial fungal (tinea มีขอบ active + central clearing), stasis, contact dermatitis

Xerotic (asteatotic) eczema · eczema craquelé
สาเหตุจาก**ผิวแห้ง** · ผู้สูงอายุ หญิงวัยหมดประจำเดือน โรคเมตาบอลิก (DM, ไต, หัวใจ) · xerosis + scale ขาว (pseudo-ichthyosis) + **รอยแตก criss-cross** · รักษา: moisturizer + topical steroid

---

03 เคส 3–4 · Leprosy และ erythema nodosum leprosum

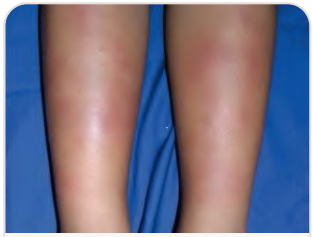
หญิง 45 ปี ตุ่มแดงไม่มีอาการที่แขนขา 1 ปี **ชามือเท้าและที่ผื่น** → well-defined erythematous **indurated annular plaques without scale** → dermal infiltrate · DDx: urticaria (ไม่ใช่: อยู่นาน), Sweet syndrome (ไม่ใช่: ไม่เจ็บ ไม่มีไข้), granuloma annulare, sarcoidosis, **leprosy**

Borderline leprosy
indurated annular plaque

Spectrum
TT · BT/BB/BL · LL

ENL
ก้อนแดงเจ็บที่ขาหลังเริ่มยา

- **Leprosy** (*M. leprae*): หน้าตาขึ้นกับ immune response → tuberculoid (CMI ดี), borderline, lepromatous (antibody เด่น) · peripheral neuropathy, **ชาที่รอยโรค**
- หลังเริ่มรักษามี **ก้อนแดงเจ็บ ill-defined ที่ขา** → panniculitis → **erythema nodosum leprosum** = **type 2 reaction** (immune complex นอกหลอดเลือด) · พบหลังเริ่มรักษา เป็นซ้ำ/เรื้อรัง · รักษา **systemic corticosteroid**

---

04 เคส 5 · ชาย 90 ปี CKD IV, DM ใช้ sitagliptin

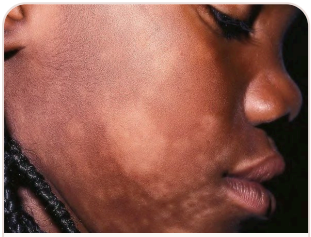
Bullous pemphigoid
tense bullae บน urticarial plaque

ตุ่มน้ำคันเป็นซ้ำ 3 เดือน · generalised **tense bullae** + well-defined erythematous mildly edematous plaque + crusted erosion → vesiculobullous · DDx: **pemphigus vulgaris** (flaccid

bullae, mucosa) vs **bullous pemphigoid**

Bullous pemphigoid
Autoantibody ต่อ **hemidesmosome (BPAG1, BPAG2/BP180)** · ผู้สูงอายุ · ระยะแรก urticarial plaque คันมาก → tense bullae · อาจเกิดจากยา: **DPP-4 inhibitor (gliptin)**, furosemide

05 เด็ก: pityriasis alba · seborrheic dermatitis · CLM

Pityriasis alba
ขาวขอบไม่ชัดที่แก้ม

Cradle cap
สะเก็ดเหลืองมันที่หนังศีรษะ

Cutaneous larva migrans
serpiginous track

เคส	Description	Diagnosis และจุดอ สอบ
เด็กหญิง 4 ปี ผื่นขาวที่แก้ม 1 เดือน	Multiple ill-defined **hypopigmented macules/patches with fine scale** ที่หน้า	**Pityriasis alba** (spongiotic) · vs **tin versicolor**: TV อยู่ลำ หลัง อก ขอบชัดกว่า – ไม่แน่ใจขูด **KOH** · DD อื่น: PIH, hypopigmented mycosis fungoides
ทารก 6 เดือน ผื่นเหลือง-แดงที่หนังศีรษะ คิ้ว ร่องจมูก	Well-defined erythematous plaque + **yellowish greasy scale** และ crust ที่ scalp, eyebrow, nasolabial fold, perioral	**Infantile seborrhei dermatitis** (cradle c · บริเวณ sebaceous- rich (T-zone) · สัมพั กับ sebaceous activ และ *Malassezia* · ใน ทารก**หายเองได้**

| เคส | Description | Diagnosis และจุดอ
สอบ |
|---|---|---|
| **เด็กชาย 5 ปี ผื่นคัน 7 วัน** | Well-defined erythematous slightly edematous **serpiginous plaque** | **Cutaneous larva migrans** (creeping eruption) · ตัวอ่อน hookworm ของสัตว์ ตำแหน่งที่สัมผัสดิน/ท · เคลื่อน **1–2 cm/วัน** epidermis · รักษา albendazole/iverme |

06 ทารก: vascular lesion

Port-wine stain
CN V2

Infantile hemangioma
เหนือหู มีแผล

	Port-wine stain (capillary malformation)	Infantile hemangioma
เคส	ทารกหญิง 1 เดือน ปื้นแดงที่หน้า **ตั้งแต่เกิด**: well-defined blanchable bright-red **arborising patch**/thin plaque ที่แก้ม (CN V2)	ทารกหญิง 3 เดือน ก้อนแดงเหนือหู: violaceous tumour มีแผลและ crust
ชนิด	Vascular **malformation** โตตามตัว ไม่ยุบ หนาขึ้นได้	Vascular **tumour** ที่พบบ่อยที่สุดในเด็ก
ธรรมชาติ	อยู่ถาวร	**Proliferative → plateau → involution** (90% ยุบภายใน 4 ปี) ทิ้ง scar/fibrofatty tissue

	Port-wine stain (capillary malformation)	Infantile hemangioma
จุดสำคัญ	กระจายตาม **V1/V2/V3** · V1 คิด **Sturge–Weber** (glaucoma, seizure) → ส่งตรวจตาและประสาท · รักษา pulsed dye laser	เสี่ยง: **preterm**, ครรภ์แฝด, มารดาอายุมาก, placenta previa, preeclampsia · ตำแหน่งบ่อย: ศีรษะและคอ · ส่วนใหญ่ **observe** · มีแผล/บังตา/ทางเดินหายใจ → **propranolol (β-blocker)**

07 สไลด์สรุปก่อนเข้าห้องสอบ

5 ขั้นตอน

- ใคร + ยา
- Primary/secondary
- Reaction pattern
- Distribution
- DDx

อย่าลืมถามยาทุกเคส

ผู้ใหญ่

- หลัง URI + scaly papule → guttate
- ผู้สูงอายุ ผิวแห้ง รอยแตกตาราง → xerotic eczema
- Annular plaque + ชา → leprosy
- ก้อนเจ็บหลังเริ่มยา → ENL (type 2)

ENL: systemic steroid

ผู้สูงอายุ

- Tense bullae + คัน → BP
- Ab ต่อ BP180/BP230
- ยา: gliptin, furosemide

Flaccid + mucosa → PV

เด็ก / ทารก

- ขาวที่แก้ม → pityriasis alba (KOH ถ้าสงสัย TV)
- สะเก็ดเหลืองมัน → seb derm
- Serpiginous → CLM
- Port-wine V1 → Sturge–Weber
- Hemangioma: observe / propranolol

Hemangioma ยุบ 90% ใน 4 ปี

Session 17 · ข้อสอบท้ายบท Case-based teaching

กดตัวเลือกเพื่อดูว่าถูกหรือผิดและเหตุผลของทุกตัวเลือก ข้อที่มีภาพให้ลองพิมพ์ describe lesion ก่อนเปิดเฉลย หรือเปิด “จับเวลา 45 วิ” เพื่อซ้อมแบบสอบจริง

Question #1 OSPE · Describe lesion

A 28-year-old woman had a sore throat 1 week ago and now has this rash. Describe the lesion.

Model answer

Generalised, multiple well-defined erythematous **scaly papules and small oval plaques**, 0.3–1 cm, on the trunk and extremities.

จุดสำคัญ: generalised · multiple · well-defined · erythematous scaly papules/small plaques · trunk & extremities

Guttate psoriasis

Question #2

Guttate psoriasis

Which statement about this condition is correct?

- **A.** It never follows infection
- **B.** Narrow-band UVB and treating the infectious trigger are appropriate; about 25% progress to chronic plaque psoriasis — Correct
- **C.** It is caused by dermatophytes
- **D.** It always persists for life
- **E.** Systemic steroid is first-line

Correct Answer: B

- **A** มักตามหลัง streptococcal URI
- **B** ถูก
- **C** ไม่ใช่เชื้อรา
- **D** ส่วนใหญ่หายใน 3–4 เดือน
- **E** Systemic steroid ทำให้ psoriasis กำเริบ (rebound/pustular)

Question #3

Xerotic eczema

A 70-year-old diabetic man has itchy dry shins with a criss-cross pattern of superficial fissures and scale. Most likely diagnosis?

- **A.** Tinea corporis
- **B.** Xerotic (asteatotic) eczema — Correct
- **C.** Stasis ulcer
- **D.** Lichen planus
- **E.** Bullous pemphigoid

Correct Answer: B

- **A** Tinea มีขอบ active + central clearing
- **B** ถูก: eczema craquelé จากผิวแห้ง
- **C** ไม่มีแผล
- **D** Violaceous polygonal papule
- **E** ไม่มีตุ่มน้ำ

Question #4

Leprosy

A 45-year-old woman has asymptomatic indurated annular plaques without scale for 1 year, with numbness over the lesions and of the hands and feet. Most likely diagnosis?

- **A.** Urticaria
- **B.** Sweet syndrome
- **C.** Borderline leprosy — Correct
- **D.** Tinea corporis
- **E.** Psoriasis

Correct Answer: C

- **A** Wheal อยู่ <24 ชม.
- **B** Sweet: ไข้ ผื่นเจ็บ
- **C** ถูก: dermal infiltrate + ชาที่ผื่น + neuropathy
- **D** มี scale ที่ขอบ
- **E** มี scale หนา

Question #5

ENL

After starting multidrug therapy, she develops fever and painful red nodules on both legs. This reaction is

- **A.** Type 1 (reversal) reaction
- **B.** Erythema nodosum leprosum – type 2 reaction from immune complex deposition — Correct
- **C.** Drug-induced SJS
- **D.** Relapse of leprosy
- **E.** Cellulitis

Correct Answer: B

- **A** Type 1 = CMI เพิ่ม ผื่นเดิมบวมแดง/neuritis
- **B** ถูก: ENL = panniculitis, type 2, รักษาด้วย systemic corticosteroid
- **C** ไม่มี mucosal erosion/epidermal detachment
- **D** ไม่ใช่
- **E** ไม่ใช่ก้อนหลายก้อนสองข้าง

Question #6

Bullous pemphigoid

A 90-year-old man with CKD and diabetes on sitagliptin has itchy tense bullae on urticarial plaques. The target antigen is

- **A.** Desmoglein 3
- **B.** Desmoglein 1
- **C.** BP180/BP230 of the hemidesmosome — Correct
- **D.** Type VII collagen
- **E.** Transglutaminase 3

Correct Answer: C

- **A** Pemphigus vulgaris (flaccid, mucosa)
- **B** Pemphigus foliaceus
- **C** ถูก: BP; DPP-4 inhibitor เป็นสาเหตุจากยาที่สำคัญ
- **D** EBA
- **E** Dermatitis herpetiformis

Question #7

Pityriasis alba

A 4-year-old girl has ill-defined hypopigmented patches with fine scale on the cheeks. To rule out the main differential, the best test is

- **A.** Skin biopsy
- **B.** KOH scraping — Correct
- **C.** Patch test
- **D.** Wood lamp is diagnostic of vitiligo
- **E.** ANA

Correct Answer: B

- **A** ไม่จำเป็นในเคสทั่วไป
- **B** ถูก: แยก tinea versicolor ที่ขอบชัดกว่าและอยู่ลำตัว
- **C** ไม่ใช่
- **D** Vitiligo เป็น depigmented ขอบชัด ไม่มี scale
- **E** ไม่ใช่

Question #8

Seborrheic dermatitis

A 6-month-old has yellow greasy scales on the scalp, eyebrows and nasolabial folds. Which is true?

- **A.** It is caused by dermatophyte infection
- **B.** It involves sebaceous-rich areas, is related to Malassezia, and is often self-limiting in infants — Correct
- **C.** It needs systemic antifungals
- **D.** It indicates immunodeficiency in all cases
- **E.** It is a form of psoriasis

Correct Answer: B

- **A** ไม่ใช่
- **B** ถูก: cradle cap
- **C** ไม่จำเป็น
- **D** ไม่ใช่
- **E** ไม่ใช่

Question #9

CLM

A child who played on a beach has an itchy serpiginous erythematous track on the foot that moves a few centimetres daily. Cause?

- **A.** Scabies mite
- **B.** Larvae of animal hookworms — Correct
- **C.** Dermatophyte
- **D.** Herpes simplex
- **E.** Contact dermatitis

Correct Answer: B

- **A** Burrow สั้นที่ซอกนิ้ว ไม่เคลื่อน
- **B** ถูก: cutaneous larva migrans 1–2 cm/วัน
- **C** วงแหวน
- **D** กลุ่ม vesicle
- **E** รูปตามสิ่งที่สัมผัส

Question #10

Port-wine stain

A newborn has a blanchable red patch on the forehead and upper eyelid (V1) since birth. What should be arranged?

- **A.** Observe only; it will involute
- **B.** Eye examination for glaucoma and neurologic assessment for Sturge–Weber syndrome — Correct
- **C.** Oral propranolol
- **D.** Skin biopsy
- **E.** Topical steroid

Correct Answer: B

- **A** Malformation ไม่ยุบเอง
- **B** ถูก
- **C** Propranolol ใช้กับ infantile hemangioma
- **D** ไม่จำเป็น
- **E** ไม่ช่วย

Question #11

Infantile hemangioma

A 3-month-old girl born preterm has a rapidly growing ulcerated red tumour above the ear. Which is correct?

- **A.** It is present fully formed at birth and never changes
- **B.** It proliferates then involutes; ulcerated lesions warrant systemic propranolol — Correct
- **C.** Surgery is first-line for all
- **D.** It is malignant
- **E.** It is a capillary malformation

Correct Answer: B

- **A** ปรากฏหลังคลอดไม่นานและโตเร็ว
- **B** ถูก: ส่วนใหญ่ observe แต่มีแผล/บังตา/airway → propranolol
- **C** ไม่ใช่
- **D** Benign tumour ที่พบบ่อยสุดในเด็ก
- **E** Port-wine stain เป็น malformation